

TRADICINIAI AMATAI LIETUVOJE: SITUACIJA IR PERSPEKTYVOS *TRADITIONAL CRAFTS IN LITHUANIA: SITUATION AND PROSPECTS*

Erika RIBAŠAUSKIENĖ

Globalizacijos procesai, kitų šalių kultūrų poveikis, nepakankama žinių apie tautos materialųjį ir nematerialųjį paveldą sklaida kelia nacionalinio tapatumo bei tautinio-kultūrinio paveldo išsaugojimo ir panaudojimo problemų, grėsmę etninei kultūrai – niveliuojasi tradicijos ir papročiai, nyksta etnografinių regionų skirtumai. Tai skatina vertinti tautinį-kultūrinį paveldą ir ieškoti jo panaudojimo galimybių. Kita vertus, mažėjant užimtumui žemės ūkyje, tradiciniai amatai, kaip neatskiriama ne tik ekonominio, bet ir socialinio kaimo gyvenimo dalis, gali tapti viena patraukliausių alternatyvių žemės ūkiui veiklos sričių.

Populiariausi amatai – tekstilė, medžio apdirbimas, juvelyrika, keramika, pynimas, duonos ir pyragų kepimas, mėsos ir pieno perdirbimas, bitininkystė, žolininkystė, gamtos gėrybių rinkimas. Amatininkai daugiausia telkiasi pagrindiniuose šalies miestuose ir kaimo vietovėse šalia jų. Tačiau dalis tradicinių amatų, paslaugų, tradicijų yra atsідūrę ties išnykimo riba.

Lietuvoje siekiant išsaugoti kaimo vietovių patrauklumą, didinti kaimo gyventojų užimtumą ir pajamas, priimtas Tautinio paveldo produktų įstatymas. Tautinio paveldo produktai – nustatyta tvarka sertifikuoti tradiciniai gaminiai, tradicinių veislių augalai ir gyvūnai bei jų produktai, tradicinės paslaugos, pasižymintys istoriškai Lietuvoje ar jos atskirame etnografiniame regione susiformavusia produkto tradicine forma, sudėtimi ir kitais specifiniais ypatumais. Tradicinis amatas – individuali ar kolektyvinė veikla, pagrįsta iš kartos į kartą perduodama patirtimi ir specialiais įgūdžiais, skirta tautinio paveldo produktų nuolatiniam kūrimui ir realizavimui.

Straipsnyje pateikiama paramos amatų plėtrai Lietuvoje analizė, nagrinėjamos amatų plėtros prielaidos, pateikiami tautinio paveldo produktų plėtros stebėsenos ir vertinimo rodikliai, su tradicinių amatų plėtra susijusių subjektų apklausos rezultatai.

Darbe naudoti mokslinės ir informacinės literatūros, teisės aktų analizės, loginių abstrakcijų, indukcijos, statistinės analizės, kiekybinės ir kokybinės apklausos metodai. Anketinė apklausa atlikta bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Tautinio paveldo produktų skyriumi ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Regionų kultūros skyriumi.

Tradiciams amatams plėtoti teikiama ES ir nacionalinė **parama**. Gauti ES paramą amatininkai galėjo jau pasirengimo stoti į ES laikotarpiu pagal SAPARD. 2000–2006 metais priemonei „Ekonominės veiklos plėtra ir alternatyvių pajamų skatinimas“ buvo numatyta 22,742 mln. eurų, iš jų 5 proc. (1,137 mln. eurų) – amatų plėtrai. Tačiau parama nebuvo pasinaudota.

Pagal Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumentą (BPD) investicinė parama amatams buvo skirta kartu su parama kaimo turizmui skatinti pagal 4.4 priemonę „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“. Nė vienas amatininkas parama nepasinaudojo.

Netiesioginė parama amatų plėtrai buvo skirta ir pagal BPD dokumento 3.4 priemonę „Turizmo infrastruktūros plėtra“ (viešųjų kultūros paveldo objektų pritaikymas amatininkystei ir pan.) ir pagal 2.2 ir 2.3 priemones, susijusias su žmoniškųjų išteklių plėtra.

Be minėtų priemonių, 2004–2006 metų laikotarpiu buvo sudarytos ir naujos galimybės skatinti amatų plėtrą. Pagal BPD Leader+ pobūdžio priemonę parama buvo teikiama vietos veiklos grupėms, rengiančioms ir įgyvendinančioms kaimo vietovių bandomąsias integruotas strategijas. Vienas svarbiausių minėtų strategijų prioritetų – amatininkystės plėtra. Nacionalinės mokėjimo agentūros duomenimis, apie ketvirtadalis pagal bandomąsias integruotas strategijas finansuojamų vietos projektų susiję su tautinio paveldo puoselėjimu.

Įregistravę savo įmones ir vykdančios veiklą amatininkai galėjo ir gali tikėtis tam tikros paramos ir iš savivaldybių per jų administruojamus smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondus bei programas. Lietuvos žemės ūkio universiteto atlikti tyrimai rodo, kad daugiau kaip pusėje šalies savivaldybių amatininkų įmonės, kaip ir kitos smulkaus ir vidutinio verslo įmonės, gali tikėtis paramos iš savivaldybių mokymams, konsultacijoms ir seminarams, daliniam ir visiškam palūkanų kompensavimui (1 lentelė). Nemaža dalis savivaldybių remia įmonių dalyvavimą parodose, mugėse, konferencijose ir kompensuoja naujų darbo vietų kūrimo išlaidas. Tačiau amatininkai ar amatininkų įmonės išskirtinių lengvatų, lyginant su kitais smulkaus ir vidutinio verslo subjektais, iki šiol neturėjo.

1 lentelė / Table 1

Savivaldybių parama smulkiam ir vidutiniam verslui [6]

Municipal support to small and medium-sized business

Paramos rūšis / Kind of support	Savivaldybių skaičius Number of municipalities
Dalinis ar visiškas palūkanų kompensavimas <i>Partial or full compensation of interest</i>	43
Mokymų, konsultacijų ir seminarų finansavimas <i>Financing of training, consultations or workshops</i>	35
Įmonių dalyvavimo parodose, mugėse, konferencijose ir verslo misijose išlaidų finansavimas / <i>Financing of costs on participation of enterprises in exhibitions, fairs, conferences and business missions</i>	23
Naujų darbo vietų kūrimo išlaidų kompensavimas <i>Compensation of costs on creation of new working places</i>	19
Verslo planų, paraiškų finansinei paramai iš ES ir kitų fondų parengimo išlaidų finansavimas / <i>Financing of costs on preparation of business plans, applications for support from EU and other funds</i>	11
Įmonės įregistravimo išlaidų kompensavimas <i>Compensation of costs on registration of enterprise</i>	10
Verslo programų ir projektų įgyvendinimo išlaidų kompensavimas <i>Compensation of implementation of business programmes and projects</i>	10
Verslo informacijos centro veiklos finansavimas <i>Financing of business information centre activity</i>	6

Svarbiausios amatininkų problemos ir nepasinaudojimo parama priežastys: vadybos, rinkodaros žinių ir gebėjimų bei verslumo trūkumas. Be to, dėl amatininkų senyvo amžiaus ir tradicinio amato specifikos (daug rankų darbo ir laiko reikalaujanti gamyba) amatininkų produktų konkurencinės galimybės yra mažos. Rinka amatininkų produktams dažniausiai yra tik didžiuosiuose šalies miestuose, o kituose šalies regionų centruose ji žymiai menkesnė. Amatininkų produktų populiarinimas nėra kryptingas ir nuolatinis, dažniausiai vykdomas tik tam tikroje aplinkoje.

Ekonominių-socialinių tyrimų ir mokymų centro 2008 metais atlikto tyrimo duomenimis, 50 proc. respondentų nurodė, kad žemdirbiams nepakanka informacijos apie galimybes papildomai užsiimti alternatyviais verslais. Labiausiai trūksta konsultacijų, kaip parengti verslo planą (nurodė 45 proc. respondentų), pradėti verslą (43 proc. respondentų), tvarkyti buhalterinę apskaitą. Nepaisant to, 44 proc. respondentų nurodė, kad tradiciniai amatai Lietuvoje turi gerų perspektyvų.

Naujasis ES finansinės paramos laikotarpis, būsimieji ES kaimo plėtros politikos pokyčiai paskatino analizuoti tautinio paveldo produktų išsaugojimo problemas ir amatininkystės, kaip verslo, plėtrai kurti specifines **teisines ir finansines prielaidas**.

2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo Tautinio paveldo produktų įstatymas. Patvirtinta Tautinio paveldo produktų tarybos sudėtis ir nuostatai; Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų mokymo programų, tradicinių mugių sertifikavimo, tradicinių amatų meistrų sertifikavimo ir atestavimo taisyklės; Tradicinių amatų klasifikacijos aprašas ir tradicinių amatų klasifikacija; Tautinio paveldo produktų atitikties lietuvių etninei kultūrai vertinimo rodikliai.

Į tradicinių amatų klasifikacijos aprašą ir tradicinių amatų klasifikatorių įtraukti 65 Lietuvoje istoriškai susiformavę amatai ir jų produktai. Amatų produktai pripažįstami tradiciniais gaminiais, jei jie:

- gaminami ir amatu verčiamasi iš kartos į kartą ne mažiau kaip 100 metų visoje Lietuvoje ar kuriame nors etnografiniame regione;
- pagaminti naudojant rankų darbą, senąsias gamybos technologijas arba naujas technologijas, atitinkančias senąsias, išsaugant unikalias tradicines gaminių savybes ir sudėtį.

Paslauga pripažįstama tradicine, jei ji buvo teikiama ne mažiau kaip 100 metų ir yra žinoma kaip etninės kultūros gyvoji tradicija.

Tradicinėmis augalų veislėmis pripažįstamos augalų veislės, kurios augintos arba auginamos Lietuvoje ne mažiau kaip 50 metų.

Tradicinėmis gyvūnų veislėmis pripažįstamos veislės, saugotinos pagal Lietuvos ūkinių gyvūnų genetinių išteklių išsaugojimo programą.

Renginys pripažįstamas kaip tradicinė mugė, jei atitinka bent vieną iš šių reikalavimų:

- mugė turi istoriškai susiklosčiusias tradicijas: pirmą kartą įvyko ne mažiau kaip prieš 75 metus ir paliudyta renginio tradicijas įrodančia dokumentine medžiaga, archyviniais įrašais;
- mugėje daugiau kaip pusė parduodamų gaminių, teikiamų paslaugų yra tautinio paveldo produktai.

Amatininkas pripažįstamas tradicinių amatų meistru, jei atitinka bent vieną iš šių reikalavimų:

- turi tradicinių gaminių gamybai ar tradicinių paslaugų teikimui reikalingą kvalifikaciją ir verčiasi tradiciniu amatu ne mažiau kaip 3 metus;
- verčiasi tradiciniu amatu ne mažiau kaip 10 metų;
- turi meno kūrėjo statusą, atitinkantį Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymą, ir verčiasi tradiciniu amatu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtinta Ilgalaikė tautinio paveldo produktų išsaugojimo, populiarinimo, sukūrimo ir realizavimo skatinimo strategija ir tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2008–2015 metų programa.

Numatyta remti tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų mokymo programų, tradicinių mugių ir tradicinių amatų meistrų sertifikavimą, mokymų, kvalifikacijos tobulinimo programų bei amatų plėtros mokslo ir galimybių studijų parengimą, esamų ir potencialių amatininkų kvalifikacijos tobulinimą, specializuotų prekybos vietų, kuriose prekiaujama tautinio paveldo produktais, įrengimą; organizuoti tautinio paveldo produktų ir tradicinių paslaugų populiarinimo priemonės (muges, parodas, konferencijas, tautinio paveldo produktus pristatančių ir populiarinančių leidinių leidybą, tautinio paveldo produktų aprašų ir jų paplitimo žemėlapių parengimą bei kt. rinkodaros priemones); premijuoti sėkmingiausiai dirbančius amatininkus ir amatų centrus.

Valstybės pagalbos sistema veikslo sritims, susijusioms su tautinio paveldo produktų išsaugojimu, populiarinimu, sukūrimu ir realizavimu, galėtų apimti mokesčių (nekilnojamojo turto, pridėtinės vertės, gyventojų pajamų) bei rinkliavų lengvatas tautinio paveldo produktams ir tradiciniams amatininkams.

Amatai bus remiami ir pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programą (KPP). Numatyta remti amatų technologijų atkūrimą, sąlygų reprezentuoti ir parduoti amatininkų gaminius sudarymą, tradicinių amatų centrų įkūrimą ir veiklos palaikymą. Tikėtina, kad vietos veiklos grupės, rengdamos ir įgyvendindamos vietos plėtros strategijas, aktyvindamos kaimo gyventojus dalyvauti kaimo plėtros procesuose, ir toliau aktyviai prisidės prie nacionalinės ir kultūrinės tapatybės, kultūros paveldo išsaugojimo. Numatyta, kad pagal KPP bus paremtos visų vietos veiklos grupių vietos plėtros strategijos. Joms įgyvendinti planuojama 438,42 mln. Lt parama. Per vietos plėtros strategijas numatoma paremti 10 amatų centrų įkūrimą.

Parama amatų plėtrai numatyta ir pagal KPP III krypties 1 priemonę „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“, 2 priemonę „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“, 3 priemonę „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“. Visose minėtose priemonėse prioritetai skiriami pareiškėjams, kurie prašo paramos amatų plėtrai. Šios priemonės yra investicinio pobūdžio, remiama pelno siekianti veikla, todėl finansuojama iki 50 proc. projekto išlaidų.

Prognozuojama, kad pagal priemonę „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“ paramos amatų plėtros projektams gavėjai galėtų sudaryti 20 proc. visų paramos gavėjų. Pagal priemonę „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ numatoma paremti 66 amatininkystės projektus ir 5 amatų centrų įkūrimą. Numatoma, kad 50 proc. projektų pareiškėjų bus moterys. Paramos gavėjai pagal priemonę „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“ turėtų kaimo turizmo veiklą sieti su amatų plėtra ir taip didinti kaimo turizmo paslaugų patrauklumą. Prognozuojama, kad pareiškėjų aktyvumas, siekiant paramos pagal minėtą priemonę, bus toks pat didelis, kaip ir 2004–2006 metais. Jeigu prašoma paramos suma viršys KPP numatytą priemonei įgyvendinti sumą, turėtų būti finansuojami tik tie kaimo turizmo projektai, kurie siejasi su amatų plėtra.

Pagal priemonę „Kaimų atnaujinimas ir plėtra“ planuojama paremti 5 amatų centrų įkūrimą ir kompensuoti iki 80 proc. projekto išlaidų. Amatų plėtros paramos gavėjai gali sudaryti iki 30 proc. visų paramos gavėjų.

Be to, pagal KPP II krypties 1 priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ 3 programą „Nykstančių Lietuvos senųjų veislių gyvulių ir naminių paukščių išsaugojimas“ remiamas nykstančių vietinių senųjų veislių gyvulių ir naminių paukščių laikymas ir veisimas.

Parama amatų plėtrai bus teikiama ir iš struktūrinių fondų pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Jai skiriama 39,08 proc. visos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos. Pagal šios programos 1 prioritetą „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ numatyta sudaryti prielaidas spartesniam ūkinės veiklos įvairinimui kaimo vietovėse. Planuojama remti kaimo vietovėse esančių viešųjų pastatų modernizavimą ir pritaikymą amatininkystei, bendruomenės poreikiams ir socialinėms paslaugoms bei viešosios infrastruktūros sutvarkymą. Numatoma paremti 100 kaimo integruotų bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros, susijusios su verslo sąlygų gerinimu ir užimtumo didinimu, plėtros projektų.

Tautinio paveldo produktų **plėtros stebėsenai ir vertinimui** reikalingos informacinės sistemos sudarymo pagrindinius principus apibrėžia Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymo 20 straipsnis. Vienas svarbiausių informacinės sistemos elementų – duomenų bazė. Ji turėtų būti formuojama pagal kiekybinius ir kokybinius rodiklius, kurie sudarytų prielaidas vertinti ir tautinio paveldo produktų plėtros situaciją ir strateginių tikslų pasiekimo mastą (2 priedas).

Kokybiniai rodikliai gali būti renkami sociologinių apklausų metu. Siekiant įvertinti tautinio paveldo produktų plėtros pažangą, sociologinės apklausos turėtų būti atliekamos ne rečiau kaip kas treji metai. Respondentai galėtų būti ir amatininkai, ir kiti kaimo plėtros proceso dalyviai: vietos veiklos grupės, savivaldybių kultūros centrai ir kt. Lietuvoje ryškūs etnografiniai regionai, todėl reikėtų siekti kuo didesnės respondentų regioninės aprėpties, t. y. identifikuoti amatų mastą ir problemas visose Lietuvos savivaldybėse.

2008 metais, siekiant identifikuoti tradicinių amatų situaciją Lietuvoje ir jos regionuose, Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto Kaimo plėtros skyrius atliko **su tradicinių amatų plėtra susijusių subjektų apklausą**.

Anketos išsiųstos 60 savivaldybių ir 45 vietos veiklos grupėms. Savivaldybėse anketas pildė etninės kultūros specialistai, kultūros skyrių vedėjai. Atsakymai gauti iš 63 proc. savivaldybių ir tik iš 13 proc. vietos veiklos grupių.

Apklausos duomenys rodo, kad Lietuvos regionuose yra beveik 30 tūkst. gyventojų galinčių kurti tautinio paveldo produktus. Apie 3 proc. jų gyvena mieste.

Labiausiai paplitę amatai: audimas, drožyba, duonos ir pyragų kepimas, maisto ruošimas, margučių marginimas, mezgimas, mėsos ir pieno perdirbimas, mūrinių kystė, siuvimas, siuvinėjimas, gamtos gėrybių rinkimas, žolininkystė, bitininkystė, medžioklė, tradicinis giedojimas, tradicinis muzikavimas, tradicinių vaišių ruošimas.

Tik 18 proc. amatininkų amatas gali būti pagrindinis pajamų šaltinis, t.y. iš amato gaunama daugiau nei 50 proc. visų metinių pajamų. Atskiruose regionuose amatininkų galimybės pragyventi iš tradicinių amatų vertinamos skirtingai. Daugiau optimizmo turi žemaičiai ir suvalkiečiai, manantys, kad trečdalis amatininkų galėtų pragyventi iš savo amato. Dzūkams ir ypač rytų aukštaičiams atrodo, kad tik apie 15 proc. amatininkų galėtų pragyventi iš savo amato. Taigi suvalkiečiai ir žemaičiai, nors jų regionuose papildomų pajamų šaltinių paieškos nėra tokios aktualios dėl gana palankių sąlygų žemės ūkio veiklai, daug pozityviau nusiteikę nei rytų aukštaičiai ir dzūkai, kuriems alternatyvūs pajamų šaltiniai itin aktualūs dėl nepalankių gamtinių sąlygų konkurencingo žemės ūkio plėtrai. Galima daryti prielaidą, kad tokias tendencijas lemia ir skirtinga minėtų regionų de-

mografinė situacija: Aukštaitijoje ir Dzūkijoje kaimas sensta sparčiau nei Žemaitijoje ir Suvalkijoje. Taigi skiriasi ir atskirų regionų kaimo gyventojų verslumas, požiūris į verslo plėtotę.

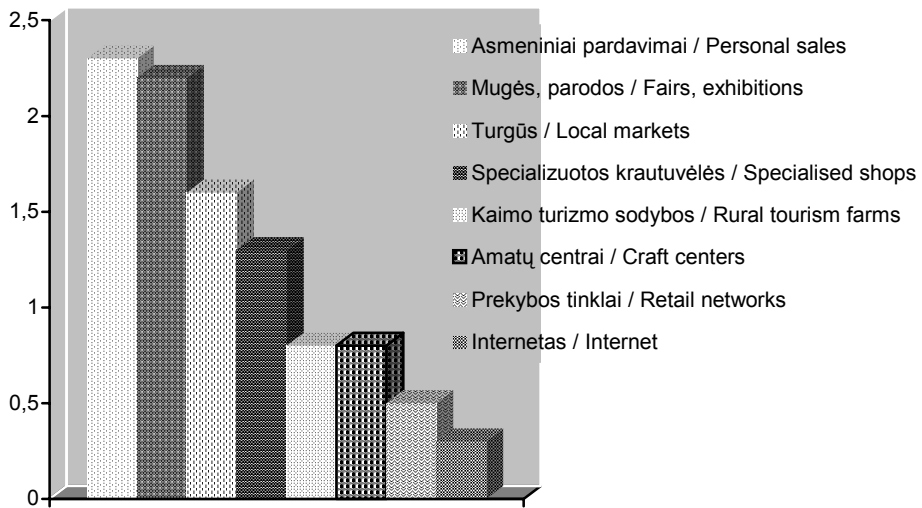
Apklausos metu buvo siekiama įvertinti vartotojų grupes pagal amatininkų gaminių pirkimą. Vartotojai buvo suskirstyti į keturias grupes: Lietuvos miesto ir kaimo gyventojai, užsieniečiai ir užsienyje gyvenantys lietuviai. Lietuvos miesto gyventojai buvo identifikuoti kaip perkantys amatininkų produktus, nes jų vertinimas yra aukščiausias, palyginti su kitomis vartotojų grupėmis. Kitos trys vartotojų grupės įvertintos kaip mažai perkančios amatininkų produktus. Šis vertinimas parodo, kurioms vartotojų grupėmis reikėtų taikyti aktyvesnes paklausos formavimo priemones.

Apklausos metu buvo vertinami ir amatininkų produktų realizavimo būdai, t. y. koks būdas yra palankiausias. Apklausos rezultatai rodo, kad palankiausi amatininkų produktų realizavimo būdai – asmeniniai pardavimai ir pardavimai mugėse bei parodose, mažiau palankūs – realizavimas turguose ir specializuotose krautuvėlėse, mažai palankūs – pardavimai per kaimo turizmo sodybas ir amatų centrus, nepalankūs – realizavimas prekybos tinkluose ir internetu (1 pav.).

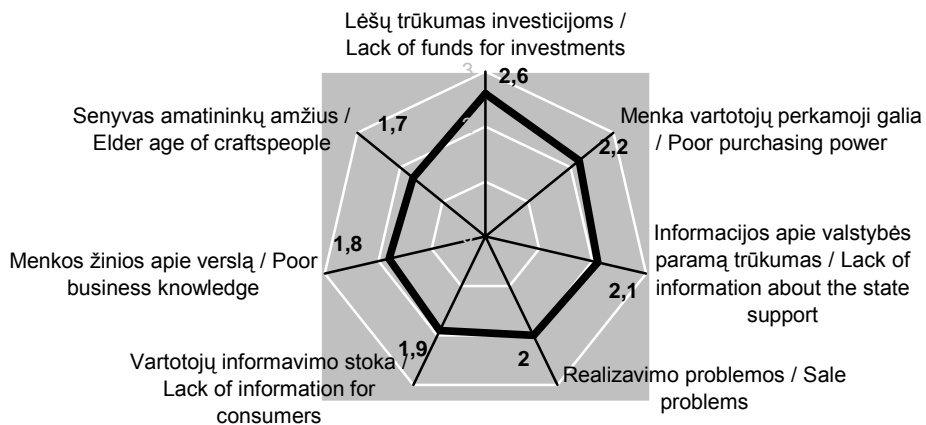
Palankiausiai vertinami asmeniniai pardavimai ir pardavimai mugėse bei parodose, kadangi tarp amatininkų minėti realizavimo būdai yra labiausiai paplitę. Be to, daug maloniau pirkti amatininko produktą toje aplinkoje, kurioje jis buvo pagamintas ir iš to amatininko, kuris jį pagamino. Asmeniniai pardavimai sudaro prielaidas susipažinti ir su išsityjamo gaminių gamybos procesu, netgi dalyvauti jame. Tai vis labiau turėtų dominti vartotojus.

Tikėtina, kad perspektyvoje amatininkų produktų pardavimai per kaimo turizmo sodybas turėtų būti vertinami palankiau. Kaimo turizmo verslu besiverčiantys asmenys galėtų būti amatininkų produktų vartotojai – išsirengdami sodybas, teikdami maitinimo paslaugas lankytojams ir organizuodami besilankančiųjų laisvalaikį, supažindindami juos su Lietuvos kaimo tradicijomis, tarp jų ir amatais. Tokiu būdu amatininko ir kaimo turizmu besiverčiančio asmens kooperacija įgautų ne tik ekonominę, bet ir edukacinę kaimo paveldo, tradicijų puoselėjimo prasmę.

Apklausos metu siekta įvertinti ir amatų plėtros problemas. Svarbiausia amatų plėtros problema įvardytas nuosavų ir skolintų lėšų trūkumas investicijoms (2 pav.). Sunku nustatyti priežastis, kodėl lėšų trūkumo problema įvardyta kaip svarbiausia. Anksčiau minėta, kad paramos amatininkams priemonės yra gana įvairios, o jų įgyvendinimui skiriama nemenka paramos suma, tačiau kaimo gyventojai ne visada pasinaudoja teikiamomis galimybėmis. Galbūt tai lemia ir amato specifika, kuri reikalauja daug kūrybinių pastangų, ir nebelieka laiko gilintis į paramos gavimo subtilybes. Tik kaip svarbios įvardytos su produktų realizavimu susijusios problemos. Tai rodo, kad amatininkai ne visada galvoja apie produkto realizavimą. Taigi dažniausiai prašoma paramos gamybos procesui organizuoti, ir visiškai negalvojama, kad reikia investuoti ir į paklausos skatinimo priemones.

1 pav. Amatininkų produktų realizavimo būdų įvertinimas, balai
Figure 1. Evaluation of the sales of products made by craftspeople, points

2 pav. Amatų plėtros problemų įvertinimas, balai
Figure 2. Evaluation of problems of crafts development, points

Tikėtina, kad tautinio paveldo produktų plėtros strateginiai dokumentai ir jų įgyvendinimo priemonės sudarys prielaidas spręsti amatų plėtros problemas, didinti kaimo gyventojų pajamas, užimtumą, o tuo pačiu – kaimo vietovių patrauklumą ir gyvybingumą, saugoti tautos savitumą.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymas Nr. X-1207, 2007 m. birželio 26 d. iš *Valstybės žinios*, 2007-07-12, Nr. 77-3043.
2. Dėl tautinio paveldo produktų tarybos personalinės sudėties patvirtinimo. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-120 iš *Valstybės žinios*, 2008-03-08, Nr. 29-1041.
3. Dėl tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų mokymo programų, tradicinių mugių sertifikavimo, tradicinių amatų meistrų sertifikavimo ir atestavimo taisyklių patvirtinimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 529 iš *Valstybės žinios*, 2008-06-10, Nr. 66-2508.
4. Dėl tradicinių amatų klasifikacijos aprašo ir tradicinių amatų klasifikacijos patvirtinimo. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-481 iš *Valstybės žinios*, 2008-09-06, Nr. 102-3936.
5. Dėl tautinio paveldo produktų atitikties tradicijai kriterijų aprašo ir tautinio paveldo produktų atitikties lietuvių etninei kultūrai vertinimo rodiklių patvirtinimo. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-498 iš *Valstybės žinios*, 2008-09-18, Nr. 107-4110.
6. ATKOČIŪNIENĖ V., ALEKSANDRAVIČIUS A., ALBREKTAITĖ D. Tradicinių amatų situacija Lietuvoje ir jų plėtros galimybės. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Mokslo darbai*. 2008, Nr. 12 (1). Kaunas: Akademija.
7. Ilgalaikė tautinio paveldo produktų išsaugojimo, populiarinimo, sukūrimo ir realizavimo skatinimo strategija. Tyrimo ataskaita. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008.
8. Tradicinių kaimo amatų gaminių rinkodaros sistemos formavimas, rinkos plėtros galimybės ir sertifikavimo sistemos sukūrimas. Mokslinio tyrimo ataskaita. Vadovas doc. dr. V. Atkočiūnienė. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2005.
9. Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2008–2015 metų programa. Tyrimo ataskaita. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008.

Summary

The paper deals with the results of analysis of the preconditions and support for crafts development in Lithuania, the indicators of monitoring and evaluation of the development of national heritage products and the results of survey on the development of traditional crafts.

On 1 January 2008 the Law on Products of the National Heritage came into force, the legal acts regulating its implementation and strategic documents on the preservation of the national heritage were adopted. The support measures for craftspeople are included in the Lithuanian rural development programme for 2007–2013 and in the action programmes financed from EU structural funds.

The classification of traditional crafts includes 65 kinds of crafts and their products historically settled in Lithuania.

In Lithuanian regions there are almost 30 thousand people who are able to produce products of national heritage. Only for 18 per cent of craftspeople the craft can be the main income source, i. e. the income from the craft will make up over 50 per cent of the total annual income. The craft products are the most popular among urban residents. The personal sales and sales in fairs and exhibitions are the most beneficial. The results of survey on the activity of craftspeople showed that a lack of funds for investments is the most important problem impeding the development of crafts. The craftspeople usually apply for the support for production but do not think about investments into the promotion of demand.